

Ключевые слова: социокультурная компетенция будущего учителя и социальные коммуникации, мировоззренческие позиции, оценочно-ценностные знания.

Makhinov V. Realization of Competence Approach in Educational Process in Higher Educational Establishments.

In the article the problem of forming key competences of graduates of pedagogical higher school is considered, its understanding in the psychological-pedagogical modern literature is submitted; pedagogical aspects of its decision in educational process of a higher educational institution are stated.

Keywords: sociocultural competence of future teachers i social communication, world view positions, valuing knowledge.

Олексюк-Казо Л. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНА ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ В ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ

Стаття присвячена актуальним проблемам художньо-естетичного виховання особистості майбутнього вчителя трудового навчання засобами декоративно-прикладної творчості.

Ключові слова: особистість, художньо-естетичне виховання, майбутній учитель трудового навчання.

Національна доктрина розвитку освіти визначає гуманістичний характер сучасної освіти та її підґрунтя – культурно-історичні цінності українського народу, його традиції і духовність.

Процес формування та становлення особистості, значущість педагогічної діяльності в умовах сучасної школи потребують від педагогічної науки удосконалення підготовки вчителів, пошуку нових шляхів і педагогічних умов підвищення якості та професіоналізму майбутнього спеціаліста.

Прогрес усієї системи освіти залежить від якісних змін в підготовці вчителя-вихователя, що робить проблему підготовки майбутнього вчителя особливо актуальною для сучасної теорії і практики виховання молодого покоління. Велике значення в цьому напрямку має підготовка майбутнього вчителя трудового виховання до художньо-естетичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл. Вчитель має стати особистістю з певним потенціалом фізичних, психічних, духовних і творчих сил. Тому процес модернізації освіти повинен бути зорієнтований на те, щоб забезпечити психолого-педагогічні умови для повноцінного, системного і цілеспрямованого ствердження людського в людині, тобто сил і можливостей, які дозволять побудувати своє життя, керуючись вічними принципами розумного, доброго, вічного і красивого. Саме в школі закладаються основи художньо-естетичного навчання і виховання.

Модернізація освіти залежить від суб'єктів процесу пізнання, навчання, спілкування і виховання. Будь-яка доктрина освіти, програма чи концепція так і залишаться формальним актом, якщо не будуть підтримані тими людьми, які безпосередньо впливають на цей процес. Тому потрібно враховувати активне включення в процес модернізації освіти свідомості вчителя і учня, їх почуттів, інтелекту.

Історичний підхід до вивчення проблеми педагогічної підготовки вчителя є основою для звернення до праць відомих вчених минулого і сьогодення. Даною проблемою переймалися Я. А. Коменський, А. Дістервег, К. Д. Ушинський. Досить вагомими є думки про вчителя В. Г. Белінського, Д. І. Писарева, Н. Г. Чернишевського, Л. М. Толстого. В своїй

спадщині 60-х років 19 століття зауваження про професійне призначення вчителя залишив П. Ф. Лесгафт. Проблема педагогічної майстерності була розкрита в досвіді і творах А. С. Макаренка. Теоретична і практична діяльність В. О. Сухомлинського присвячена проблемам виховання, формування поглядів, переконань з важливих питань виховання та освіти, розквіту творчої індивідуальності кожного педагога як особистості. Узагальнення нового досвіду, використання порівняльних елементів і висновків з експериментальних даних, кількісних характеристик, вивчення проблеми за допомогою аналізу структури педагогічної діяльності, закономірностей освітнього процесу, методики навчання вчителя формує нові орієнтири. Фундаментальними вважаються школи формування особистості вчителя під керівництвом Н. В. Кузьміної, О. І. Щербакова, які розглядають процес підготовки фахівця як розвиток педагогічних здібностей, виховання навичок подолання труднощів у роботі, що народжують творче ставлення. Методологія проблеми теорії педагогічної освіти викладена в роботах І. Т. Огороднікова, В. К. Розова та інших авторів.

Широке коло професійних обов'язків, діапазон дій, операцій художнього значення, до компетентного і творчого виконання яких майбутній вчитель трудового навчання повинен бути підготовлений в сучасній системі педагогічної освіти, примушують нас замислитись з позицій узгодженості умов існуючого педагогічного вищого навчального закладу. При цьому основні якості майбутнього вчителя мають відповідати характеру професійної діяльності, в тому числі і художньо-естетичної складової.

Відмітимо, що на Україні посідають чільне місце народні традиції навчання і виховання дітей засобами краси. Підтвердженням цього є численні форми, методи і засоби засвоєння молодим поколінням цінностей етнокультури, художньої творчості, народного мистецтва. При цьому вказані методи і засоби мають конкретний зміст і одночасно свідчать про існуючі тенденції до взаємного збагачення. Так народна творчість гармонійно вплітається в контекст технологій трудового навчання, а жанрове розмаїття народного мистецтва дозволяє створювати складні і панорамні об'єднання в сфері творчості і мистецтва, що свідчить про інтеграційні процеси в діяльності за законами краси.

Все це переконливо вказує на наявність в системі освіти унікального засобу впливу на свідомість і поведінку молодого покоління. Цим засобом є художньо-естетичне виховання, тобто виховання за допомогою народних видів мистецтва, різних елементів, форм і напрямків етнічної художньої творчості, історичного досвіду художньо-естетичного освоєння навколишньої дійсності.

Тому метою художньо-естетичного виховання в сучасних умовах "... є формування гармонійно розвинутої особистості з високим національним, культурним потенціалом, розвиненим почуттям прекрасного, усталеними естетичними смаками. Готовність до творчої діяльності у різних видах професійного і самодіяльного мистецтва, здатність керуватись естетичними принципами у житті і побуті – складає основу мети естетичного розвитку особистості сучасної молоді людини" [4].

Художньо-естетичний розвиток особистості, з одного боку, є результатом різноманітної діяльності людини, а з іншого, – має певний вплив на цю діяльність, тому сферу естетичної активності людини розглядають у процесі її праці, суспільної діяльності та широкому колі моральних відносин.

Впровадження художньо-естетичного виховання в навчально-виховний процес вищої школи повинен спиратись на культурологічний, антропологічний, особистісно-діяльнісний, діалогічний, предметно-пізнавальний, художньо-аналітичний та інші підходи, що є важливим аспектом вдосконалення професійно-педагогічної підготовки вчительських кадрів, їх духовного багатства і культурної досконалості. Мистецтво, в тому числі і народне, художня культура ввібрали в себе найбільш концентрований естетичний спектр співвідношення людини і навколишньої дійсності. Художнє народжується з естетичного, є його частиною, але існує лише в сфері мистецтва. Художнє розуміння світу має складну

структуру, що заснована на чотирьох компонентах: об'єкту художнього відображення, суб'єкту(творця), об'єкту відображення – мистецького твору – якості нового об'єкту, другого суб'єкту – користувача створеного виробу. Естетична освіченість, художня грамотність, художній смак, естетичний ідеал, естетичні почуття і переживання разом з особистими переконаннями складають у психіці людини цілісне утворення, художній образ якого має значення зовнішнього, об'єктивного явища, що викликає естетичні відгуки. При цьому мистецтво відіграє роль образного самопізнання реальної особистості, що допомагає її формуванню, розвитку індивідуальності набагато більше, ніж будь-який “механізм” культури.

В науковій літературі розуміння естетичного і його діалектика взаємовідношення з художнім розглядається на рівні свідомості, художньої діяльності, її функціонування. Велике значення надається естетичній культурі як складовій частині культури в цілому, що включає всі аспекти і художньої діяльності. Предметом художнього пізнання виступають ціннісні сторони дійсності – естетичні цінності.

Як специфічно професійне явище, художня культура визначає ступінь оволодіння художніми цінностями, рівень розвитку естетичних здібностей особистості і її прагнення до безперервного вдосконалення в галузі певного виду народного мистецтва. Синтезуючи в практичній художньо-педагогічній діяльності різноманітні елементи естетичної свідомості, художня культура наповнена світоглядною, моральною, інтелектуальною, емоційною, естетичною, професійною характеристиками.

Проблема формування професійних засад художньої культури ґрунтується на глибоких знаннях відповідного виду народного мистецтва і вмінні ефективно користуватись ним з практичною метою. Потрібно розуміти, що не тільки оволодіння професійними засадами предметно-вираженого виду, техніки чи технології, логіки основних законів, уявлень, понять, художньої мови, але і того, як саме воно сприймається студентами, що ускладнює або викликає особливу зацікавленість під час роботи з художнім твором, що переосмислюється в свідомості особистості. Такому переосмисленню підлягає і відповідна практична діяльність в процесі творення художнього виробу. В цьому випадку між теоретичними знаннями і практичними вміннями встановлюється своєрідний інтелектуальний, художньо-естетичний зв'язок, що визначає професійні засади, спрямованість художнього осмислення. В таких випадках художня діяльність стає компонентом професійно-педагогічної діяльності викладача. Така позиція дає можливість зрозуміти, що художня культура відображається в духовно-матеріальному злитті, що створюється в процесі творчості людини, визначене в продуктах її праці та в предметах творчого збагачення художнього сприйняття.

Мистецтво – художнє по суті є синтезом об'єктивної і суб'єктивної сторін естетичного відношення людини до дійсності. Поділ мистецтва, в тому числі народного на види досить закономірне, тому що кожний з видів: художня обробка тканини, деревообробка, робота з художнім склом, оригамі, макраме тощо – несе в собі те специфічне, неповторне, що виділяє його з загального числа видів.

Створюючи художній виріб, художник або майстер відображає навколишнє середовище, даючи йому морально-естетичну оцінку, закликаючи глядачів, користувачів поглянути на твір з позицій, на яких він стоїть сам. Але кожний вид народного мистецтва здатний впливати на певну сторону духовного стану людини. Духовні і залежні від них проблеми розуміння художності – це натхнення від дотику до прекрасного, під впливом якого всі учасники процесу стають внутрішньо більш змістовними.

Як вид чуттєво-предметної діяльності, мистецтво головною метою визначає освоєння дійсності за допомогою художньо-образного відображення в творах мистецтва. Сутність його полягає в естетичному і художньому факторі. В зв'язку з цим сутність мистецтва не просто естетична, але й художня. Тому особливий зміст набуває реалізація гуманістичної

парадигми освіти, в основі якої лежить орієнтація на гуманістичний ідеал, загальнолюдські цінності культури. Гуманістичний ідеал розуміється як система загальнолюдських нормативів, яка відображає інтелектуальну, естетичну основу художньо-естетичної культури вчителя. Така культура усвідомлюється нами як художня по змісту, засобам і способам, що направлена на формування у майбутніх вчителів трудового навчання естетичного оціночного відношення до явищ навколишньої дійсності.

Праця – це великий вихователь, і вона є основою будь-якої художньо-естетичної діяльності, яка формує художнє бачення світу, естетичні почуття, смаки, ідеали, розвиває здібності правильного розуміння естетичних цінностей, потребу у ствердженні прекрасного та величного у своїй праці, способі життя, у побуті і моралі, свідоме розуміння естетичних закономірностей.

Художньо-естетичне виховання у процесі праці передбачає здійснення і певних виховних дій, а не є простим автоматичним побічним наслідком трудових умов. Кожний педагог повинен ясно усвідомлювати та відчувати художньо-естетичні основи предмета діяльності.

Таким чином, вчитель трудового навчання має великий потенціал у здійсненні художньо-естетичного виховання, спрямованого на всебічний розвиток особистості, і відповідна підготовка майбутнього вчителя трудового навчання є не менш необхідною, ніж кваліфікована освіта майбутнього художника або актора.

Аналіз проблеми підготовки майбутніх вчителів трудового навчання до художньо-естетичного виховання учнів засобами декоративно-прикладної творчості показує, що проблема розроблена недостатньо. Практика показує, що художньо-естетичне виховання в школі на сьогоднішній день не відповідає соціальному замовленню на освіту.

Стан художньо-естетичного виховання учнів викликає тривогу і разом з тим породжує перспективні сподівання на використання його потенціалу у зв'язку з перебудовою освіти. Аналіз трудового і художньо-естетичного виховання свідчить про їх взаємозв'язок та можливість виділення художньо-естетичного аспекту праці.

Художньо-естетичне виховання відіграє велику роль у вихованні високоосвіченої, культурної і моральної людини, що забезпечує комплексний підхід до розвитку особистості, і проявляється в її ставленні до людей, до праці, до мистецтва, до життя. Методи художньо-естетичного виховання допомагають виховати таку людину, і спрямовані на навчання думати, шукати і знаходити рішення.

Необхідність художньо-естетичного виховання та підготовки майбутніх вчителів трудового навчання до художньо-естетичного виховання учнів засобами декоративно-прикладної творчості є одним із важливих завдань соціально-економічного розвитку нашого суспільства.

Питання підготовки майбутніх вчителів до професійно-педагогічної діяльності та художньо-естетичного виховання учнів розглядається в багатьох наукових дослідженнях, і в цій галузі накопичений значний досвід. Змістовний бік загальної професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання до художньо-естетичного виховання учнів отримав досить повний та всебічний огляд у літературі, але у практиці навчання ці теоретичні положення ще не використовуються в повній мірі.

Успішне вирішення проблеми виховання майбутнього вчителя трудового навчання та його підготовки до художньо-естетичного виховання учнів вимагає вивчення студентами естетико-розвиваючих можливостей дисциплін за фахом. Для майбутнього вчителя трудового навчання одним з таких курсів є “Основи декоративно-прикладної творчості”, що складається з двох дисциплін: “Теоретичні основи декоративно-прикладного мистецтва” та “Практикум з декоративно-прикладної творчості”.

Виховання та підготовка майбутнього вчителя трудового навчання до художньо-естетичного виховання учнів має на меті сформувати готовність до здійснення художньо-

естетичного виховання учнів у професійно-педагогічній діяльності. Готовність майбутнього вчителя трудового навчання до художньо-естетичного виховання учнів – це особливий психічний стан та якість особистості.

Механізм оволодіння художньо-естетичною культурою ґрунтується на органічній єдності професійно-педагогічної діяльності і чуттєво-емоційного стану особистості. Ця єдність є головною умовою формування професійно-педагогічної готовності до художньо-естетичної діяльності. Така освіта реалізується у взаємодії процесу осягнення знань культурологічного напрямку і виховання розуму, почуттів, здатності образно та логічно мислити. Для цього необхідно розвивати почуття та емоції, корегувати, приводити до відповідності з новими умовами реального життя. Засвоєння знань здійснюється за допомогою сходження від елементарних рівнів до творчого мислення. Процес перемикання знань в творче мислення зумовлюється діалектикою цього процесу: з одного боку відбувається рух від відомого до невідомого, нового знання, а з іншого – засвоєння і закріплення раніше вироблених знань, відтворення їх, що вимагає стабілізації положення, пошуку і розширення інформації.

Зростаюча взаємозалежність діяльності майбутнього вчителя від його культурного рівня підтверджує необхідність засвоєння знань, розвитку спеціальних здібностей в контексті осмислення, поряд з іншими культурними явищами. В зв'язку з цим художньо-естетичне виховання повинно розглядатись як досить важливе, необхідне доповнення до професійно-педагогічної програми. Надання майбутньому вчителю трудового навчання відповідних культурологічних знань, формування естетичних поглядів, художнього смаку, особистісного художньо-творчого потенціалу необхідно здійснювати як під час занять декоративно-прикладною творчістю, так і в поза аудиторний час, організовуючи наукову, творчу та інші види робіт з студентами. Таку підготовку майбутнього вчителя потрібно розглядати з позицій вчителя-вихователя, вчителя-фахівця і формування духовного світу майбутнього педагога, кінцевою метою якого є досягнення професійно підготовленого вчителя-предметника і фахівця художньо-естетичного виховання. Шляхи і засоби розвитку вчителя, озброєння його знаннями з декоративно-прикладних мистецтв, естетики праці, формування особистісних якостей художнього смаку, естетичного ідеалу тощо сприймаються як задачі, що потребують вирішення.

Ефективність художньо-естетичного виховання проходить на рівні розуміння декоративно-прикладного мистецтва як засобу розвитку чуттєво-емоційної сфери, логічного мислення, використання поряд з методичними прийомами, способами, дидактичного принципу поєднання різних видів діяльності, синтезу асоціативних вражень як каталізатора сприйняття художніх образів.

Особливості педагогічної технології співвідносяться з інноваційною діяльністю, що проявляється в освітньому процесі, і визначаються важливим підґрунтям дидактичних умов формування професійних характеристик майбутнього вчителя. При цьому усвідомлення можливості розуміння мистецтва визначається умовами усунення “психологічного бар’єру”, що зумовлено різним рівнем загальнокультурного розвитку студентів і засвоєнням понятійного апарату, який впливає на можливість правильного розуміння творів декоративно-прикладного мистецтва. Тому дуже важливий високий особистий авторитет викладацького складу, опора на існуючий художній досвід, який здатний зняти зайву скутість студентів у сприйнятті інформації. Усвідомлення можливості і доступності розвитку загальнокультурних і спеціальних умінь співпадає з періодом юності, з її тяжінням до нового, цікавого, до мистецтва, бажанням самореалізації, самоствердження в ім’я майбутньої професії.

Як відомо, сприйняття як фаза технологічного засвоєння програмного матеріалу завжди індивідуальна. Умови формування професійних засад розуміння мистецтва повинні будуватись з врахуванням індивідуальних особливостей, інтересів, переваг, об’єднаних

напрямок майбутньої педагогічної діяльності. Реалізація особистісно-діяльнісного і диференційованого підходів в технології є необхідною умовою обліку індивідуальних відмінностей студентів, що зумовлені зовнішніми соціокультурними факторами та психофізіологічними особливостями кожного.

Предметно-пізнавальний і художньо-аналітичний підходи виражають сутність освітньої діяльності, її мету, завдання, способи реалізації, спрямовані на засвоєння предмету. Наукові підходи посідають особливе місце у формуванні стабільного інтересу і захоплення декоративно-прикладним мистецтвом. Стійка потреба в них характеризується різноманітністю форм і методів навчання, постановкою проблемних задач творчого сприйняття художніх виробів, вихованням чуттєво-емоційного, художньо-естетичного спілкування з мистецтвом, усвідомлення можливості самостійної творчості, систематичне використання знань, умінь і навичок в діяльності у всіх видах навчального процесу.

Актуальність дослідження зумовлюється наявністю у суспільному житті проблеми художньо-естетичного виховання людини, відсутністю у практиці конкретних технологій, методик для її вирішення, недостатньою розробкою проблеми підготовки майбутніх вчителів трудового навчання до художньо-естетичного виховання учнів у психолого-педагогічній літературі і практичною необхідністю вдосконалення підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів у цьому напрямку. Ознайомлення з результатами теоретичного аналізу та практичним досвідом підготовки майбутнього вчителя трудового навчання дало змогу виявити суперечність, що об'єктивно існує в педагогічній освіті, зокрема між рівнем методичної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та необхідністю підвищення якості професійної підготовки за фахом.

В духовному світі особистості майбутнього вчителя трудового навчання художньо-естетичне виховання поєднує цілеспрямовану предметну технологічну діяльність з формуванням потреби і здатності спілкування з іншими людьми, природою та народним мистецтвом. Воно має головну мету – естетичне опанування дійсністю за допомогою художнього внутрішнього “елемента” її духовного світу, напрацювання ціннісних орієнтацій, інтелектуальних якостей, емоційної культури, формування потреб і мотивів до систематичного самостійного використання певних видів народного мистецтва, установки гуманістичних відносин, набуття досвіду культури спілкування, способів творчого застосування фахових знань, умінь і навичок, розумової активності і пізнавальної самостійності.

З художньо-естетичного погляду художній виріб як основа асоціативного синтезу - це не тільки символ, річ, конструкція, а єдність виховних можливостей різних сторін, граней, аспектів і явищ дійсності. З позицій гносеології художній виріб розглядається з точки зору знання, істини, правди. За допомогою чуттєвого сприйняття знань отримана інформація передається мовою в знакових структурах, як поняття синтаксичних, семантичних і прагматичних норм і правил. Синтаксичні явища сприймаються людиною в процесі мовлення, семантичні – конструюють зміст виразів, прагматичні – застосовують знання в практичній творчій діяльності. При цьому виявляються, розвиваються вищі духовні потреби.

Як відомо, в сучасному світі неможливо конкретні рішення питань соціального розвитку без опори на наукові знання, результати масових досліджень, уявлень про процеси художньо-естетичного виховання молоді, різнобічно розвиненої особистості майбутнього вчителя. Це потребує мобілізації внутрішніх сил суспільства, максимального використання факторів особистісного розвитку суспільства в цілому. При цьому мистецтво, в тому числі і декоративно-прикладне, відіграє особливу роль у вихованні і відображає в емоційно-образній формі різні види людської діяльності, розвиваючи здатність творчого перетворення світу і самого себе. В творчій грі уяви, мистецтво розбуджує фантазію, асоціативно-образне мислення, виховує почуття гармонії, краси, формує інтуїцію та гумор, без яких неможлива дійсна творчість.

Проблеми художньо-естетичного виховання охоплюють досить широкий діапазон. Взаємозалежність діяльності майбутнього педагога від його культурного рівня підтверджує необхідність засвоєння спеціальних знань, розвитку художніх здібностей. Художньо-естетична освіта повинна розглядатись як важливий додаток до професійно-педагогічних програм. Вчитель за роки навчання отримує певні культурологічні та художні знання, формує естетичні погляди, художній смак, особистісний художньо-творчий потенціал, необхідний для здійснення ефективної діяльності в сучасній школі. Успішність формування особистості майбутнього педагога в процесі художньо-естетичної діяльності забезпечується певною мірою знайомством з основними напрямками декоративно-прикладної творчості, що розкриває перед студентами нові світоглядні горизонти. Студенти в курсі “Теоретичні основи декоративно-прикладного мистецтва” отримують знання про народну декоративно-прикладну творчість, поняття декоративно-прикладного мистецтва, історія його творення та різновиди, а також про морфологічну структуру декоративно-прикладного мистецтва. Важливими для формування художньо-естетичної культури є розуміння основних законів та закономірностей композиції декоративно-прикладних творів, а саме: загальні закони традиції, цілісності, тектоніки, локальні закони масштабу, пропорційності, контрасту та композиційні прийоми ритму і симетрії і різноманітні засоби емоційно-художньої виразності – фактура, текстура, колір.

Пізнавальний і художньо-аналітичний підходи виражають суть освітньої діяльності, її мету і задачі, способи реалізації, спрямовані на засвоєння предмета.

Фундаментом художньо-естетичного виховання має стати національна художня спадщина, скарби декоративно-прикладної творчості, художніх промислів тощо. Особливо важливим з точки зору формування художньо-естетичних смаків, ідеалів є знайомство з українськими знаками і символами - могутніми підвалинами культури. Викладач розповідає про архетипи і еволюти, про трипільську культуру, про найстійкіший в українському космосі символ, який дійшов до наших днів, Вічнозеленого Дерева Життя. Для розуміння художньої естетики національної української культури майбутній вчитель трудового навчання усвідомлює символи світобудови, символіку рослинного і тваринного походження, тому що українська творчість в повній мірі використовує різноманітну символіку Готовність до творчої діяльності в різних видах професійного і самодіяльного мистецтва, здатність керуватись естетичними принципами в житті і побуті складає основу мети художньо-естетичного розвитку особистості сучасної молоді людини. Розділ “Види декоративно-прикладного мистецтва” дає студентам багато цікавих теоретичних знань, які сприяють формуванню естетики національного стилю, художньо-образному мисленню. Розповідаючи про українську вишивку, викладач розповідає про види орнаментів (“сосонки”, “хвойки”, “берізки”, вазонки, “звіздар”, “рожі”, “копита”, “гречка”, “кучері” та багато інших) та різноманітні вишивальні техніки, такі як: поверхниця, кафасор, набирування, низь, косий хрестик, болгарський хрестик, стебнівка, шабак і багато інших звичних і незвичайних технологій.

Вищезгадана мета передбачає розв’язання комплексу взаємопов’язаних завдань:

- шляхом передачі та реорганізації досвіду народу закласти основи художньо-естетично розвинутої особистості з широким культурним світоглядом;
- забезпечити художню освіту студентів шляхом опанування ними необхідною сумою знань, умінь і навичок в декоративно-прикладній творчості;
- створити умови для безперервного художньо-естетичного виховання студентів в поза аудиторний час.

Однією з умов успішної реалізації художньо-естетичного виховання є належне науково-методичне забезпечення педагогічного процесу, тому що система художньо-естетичного виховання молоді – цілеспрямований, організований процес художньо-естетичної освіти, розвитку, виховання.

Головні умови удосконалення змісту і системи художньо-естетичного виховання полягають у вдосконаленні програм, форм і методів вивчення декоративно-прикладної творчості, створенні підручників, навчально-методичних посібників, каталогів творів українського декоративно-прикладного мистецтва, послідовному поєднанні після аудиторної діяльності, удосконаленні загальної культури і кваліфікації в галузі художньо-естетичного виховання вчителів трудового навчання, організаторів позакласної і позашкільної роботи, пошуку нових шляхів формування художньо-естетичного ідеалу молоді засобами декоративно-прикладної творчості.

Автором створений навчально-методичний комплекс з основ декоративно-прикладної творчості, а саме: навчальна програма “Теоретичні основи декоративно-прикладного мистецтва”, навчальна програма “Практикум з декоративно-прикладної творчості”, навчальний посібник “Основи прикладної творчості”, в якому висвітлені ряд питань художньо-естетичної спрямованості (декоративно-прикладне мистецтво, як вид мистецтва, художні ремесла та історія їх розвитку, самодіяльна народна творчість, морфологічна класифікація декоративно-прикладного мистецтва, основи композиції, композиційні закономірності, символи і знакові системи), “Лабораторний практикум з основ прикладної творчості”, який знайомить студентів з видами декоративно-прикладної творчості та різноманітними техніками, методичний посібник “Методичні рекомендації до курсової роботи з основ прикладної творчості”, а також готуються роздаткові матеріали композиційно-технологічного спрямування для різних технологій художньої обробки матеріалів.

Наукові підходи посідають особливе місце у формуванні стабільної зацікавленості і захоплення декоративно-прикладною творчістю, художньо-естетичною роботою з студентами. Стійка потреба в цьому характеризується різноманітністю форм і методів навчання. Емоційне сприйняття, наповненість свідомості вважається характерною рисою художньо-естетичної оцінки, яка невіддільна від емоційного переживання, художніх емоцій, що входять в склад художньої інформації. Велике значення має естетичний смак, що визначається системою емоційних оцінок, і який в основі має естетичну підготовку, багатство знань, у виробленні яких головним для розвитку особистості залишається форма конкретно-чуттєвого сприйняття, контакту з предметами і явищами художньо-естетичного змісту. На лабораторних заняттях з “Теоретичних основ декоративно-прикладного мистецтва” та “Практикуму з декоративно-прикладної творчості” студенти відпрацьовують вміння і навички творення декоративно-прикладних виробів: рушників, серветок, панно, українських сорочок, вивчають різноманітні вишивальні шви (прості декоративні, гладдеві, лічильні, мережки), в’язання виробів гачком та спицями і інші види. Практична робота пробуджує в студентів художньо-естетичне, порівняльне відношення, зацікавленість образним змістом художнього декоративного твору, усвідомленням передумов самостійного творення.

Завершує вивчення теоретичного курсу та лабораторних занять з декоративно-прикладної творчості курсова робота, яка змістовно пов’язана з навчанням, розвитком і вихованням учнів засобами декоративно-прикладної творчості. Курсова робота не тільки відображає здатність студента до творчої самостійної науково-педагогічної діяльності, але й повною мірою спонукає майбутнього вчителя показати сформованість художньо-естетичного сприйняття, усвідомлення необхідності естетичного оформлення пояснювальної записки курсової роботи і особливий творчий художній підхід до вибору та виконання виробу, що ілюструє тему курсової роботи. В пояснювальній записці згідно вимог студенти використовують багато різноманітних схем, малюнків, інструкційних карток, таблиць, що потребує інженерної та художньої естетики.

Систематичне використання сформованих знань, умінь і навичок відбувається в творчій науковій роботі – на початкових етапах в гуртковій роботі, участь у творчих виставках,

пізніше – вибір теми, підготовка і написання курсової роботи, на завершальному етапі навчання – написання дипломного або магістерського дослідження. Виставки творчих студентських робіт сприяють формуванню художньо-естетичного сприйняття навколишньої дійсності у студентів. По-перше, вони мають художнє значення, тому що художні вироби, представлені на виставках, мають певну концепцію та високий рівень виконання; по-друге, художньо-естетична дія на студентів тривала, виставки діють тривалий час і експозиції змінюються, навчаючи студентів правильно розуміти, цінувати і творити прекрасне. Виставки допомагають побачити в декоративно-прикладних творах те, що дійсно цінне і глибоке, виховати розуміння краси, несприйнятливості фальші, штампів, вульгарності.

Педагогічні умови, в яких відбувається художньо-естетичне виховання, не застосовуються ізольовано, вони взаємопов'язані. Складність існуючих зв'язків зумовлена багатofакторним характером особистості вчителя.

Отже, художньо-естетичний розвиток особистості майбутнього вчителя трудового навчання залежить від сукупності педагогічних умов, що забезпечують ефективність художньо-естетичної підготовки засобами декоративно-прикладної творчості, використання цілеспрямованого змістового наповнення лекційних курсів та лабораторно-практичних занять, а також системою поза аудиторної роботи.

Використана література:

1. *Арсеньев А. С.* Научное образование и нравственное воспитание. – Психологические проблемы нравственного воспитания детей и подростков. – М., 1987.
2. *Каган М. С.* Философия искусства. – СПб., 1996.
3. *Новиков А. М.* Методология образования. – М., 2002.
4. *Суслова Т. Д.* Формирование художественно-эстетической культуры учителя. – М., 1997.
5. *Фуціла М. М.* Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2001.

Олексюк-Казо Л. М. Декоративно-прикладная творческая деятельность в художественно-эстетическом воспитании.

Статья посвящена актуальным проблемам художественно-эстетического воспитания личности будущего учителя трудового обучения средствами декоративно-прикладного творчества.

Ключевые слова: *личность, художественно-эстетическое воспитание, будущий учитель трудового обучения.*

Oleksyuk-Kazo L. M. Decorative-applied creative activity in artistic-aesthetic education.

Article is devoted the actual problem artistic-aesthetic education a personality of teacher. Decorative applied creative activity brings up the future teacher of labor education.

Keywords: *personality, artistically-aesthetic education, future teacher of the labour teaching.*

**Оршанський Л. В., Нищак І. Д.
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка**

ДІАГНОСТУВАННЯ РІВНЯ ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ПЕДАГОГІЧНОГО ТЕСТУВАННЯ

У статті розглядається проблема педагогічного тестування та діагностування рівня графічної компетентності студентів за допомогою тестів.

Ключові слова: *педагогічне тестування, студенти, завдання, методика.*